សិលាចារឹកថ្មីមកពីប្រាសាទបន្ទាយព្រាវ K.១២៣៣

ប្រជាពលរដ្ឋបានរកឃើញនិងយកសិលាចារឹកនេះ ចេញមកពីប្រាសាទបន្ទាយព្រាវ ស្ថិតនៅក្នុងភូមិថ្មី ឃុំស្វាយចេក ស្រុកស្វាយចេក តាំងពីកំឡុងឆ្នាំ១៩៩៧ មកម្ល៉េះ។ មន្ទីរវប្បធម៌និងវិចិត្រសិល្បៈខេត្តបន្ទាយមានជ័យ រួមសហការជាមួយនគរបាលការពារបេតិកភណ្ឌ និងអាជ្ញាធរមូលដ្ឋាន បានចុះទៅទទួលសិលាចារឹកនេះពីប្រជាពលរដ្ឋរស់នៅក្នុងភូមិបែកចានចាស់ ឃុំស្វាយចេក ស្រុកស្វាយចេក ខេត្តបន្ទាយមានជ័យ មករក្សាទុកនៅសារមន្ទីរខេត្ត នៅថ្ងៃទី០២ ខែមិថុនា ឆ្នាំ២០១៩។

តាមរយៈឯកសាររបស់អ្នកស្រាវជ្រាវបារាំងមួយចំនួន យើងស្គាល់ប្រាសាទនេះមានឈ្មោះថា "បន្ទាយព្រាវ" (Bantéai Préau / Banteai Priau / Bantãy Prãv)។ អ្នកស្រុកតំបន់នោះ ហៅប្រាសាទនេះថា "ប្រាសាទបន្ទាយព្រាវ" "ប្រាសាទកំផែងព្រាវ" ឬហៅយ៉ាងសាមញ្ញថា "ប្រាសាទព្រាវ"។ ចំពោះពាក្យ "បន្ទាយ" មានន័យថាជា "កំពែង" គឺរបងព័ទ្ធជុំវិញទីធ្លាអ្វីមួយ អាចជាប្រាសាទ, ព្រះរាជវាំង, រាជធានី, ក្រុងផ្សេងៗ ឬភូមិលំនៅជាដើម។ បន្ទាយឬកំពែងខ្លះធ្វើពីឈើ, ខ្លះធ្វើពីដី, ខ្លះធ្វើពីឥដ្ឋ, ខ្លះធ្វើពីថ្មបាយក្រៀម និងខ្លះទៀតធ្វើពីថ្មភក់ក៏មាន។ន័យដើមរបស់ពាក្យ "បន្ទាយ" គឺសំដៅថារបងឬកំពែង តែការហៅជាទូទៅក្លាយជាសំដៅរួមទាំងអ្វីៗដែលនៅក្នុងរបង ឬកំពែងទាំងមូលនោះតែម្តង។[១] ដោយសារប្រាសាទនេះមានកំពែង (អ្នកស្រុកហៅថាកំផែង) ឬបន្ទាយធ្វើអំពីថ្មបាយក្រៀមព័ទ្ធជុំវិញ ទើបនាំពួកគាត់ហៅឈ្មោះថា "បន្ទាយ ឬ កំផែងព្រាវ"។ ប្រាសាទនេះ ជាប្រាសាទសំខាន់មួយនៅតំបន់ស្វាយចេក[២] ព្រោះជាប្រាសាទដែលមានទំហំធំជាងប្រាសាទផ្សេងៗក្នុងតំបន់នេះ និងស្ថិតនៅខាងលិចឈៀងពាយ័ព្យទីរួមស្រុកស្វាយចេក មានចម្ងាយប្រហែលជា៨គីឡូម៉ែត្រ។

អត្ថបទចារឹកនេះ ចារនៅលើមេទ្វារថ្មព័ណ៌ផ្កាឈូក មានកម្ពស់ប្រវែង ១០៥,៥ស.ម. បន្ទារ២៥ស.ម. និងកម្រាស់១២ស.ម.។ អត្ថបទនេះចារជាភាសាខ្មែរបុរាណមានចំនួន៨បន្ទាត់ និងមានចុះកាលបរិច្ឆេទចំនួនពីរគឺ ឆ្នាំ៩២៩ មហាសករាជ និងឆ្នាំ៩២៧ មហាសក

---

[១] ព្រាប ចាន់ម៉ារ៉ា, ២០១២, ទំ. ១៦។

[២] Aymonier, 1901

អត្ថបទដោយៈ ហ៊ុន ឈុនតេង

ពជ។ ផ្ទាំងថ្មចារឹកនេះ សាច់ថ្មមានគ្រាប់ខ្សាច់ធំដែលងាយសឹករបេះ នាំឱ្យផ្ទៃថ្មពុំរៀបស្មើ ដាច់អក្សរដោយអន្ទើ និងកន្ទែងខ្លះពិបាកផ្ទាមសំណៅផ្ចិតៗ យ៉ាងនេះក្តី បើពិនិត្យមើលតាមទម្រង់អក្សរមានលក្ខណៈល្អស្អាតមួយបែបៗ សញ្ញាគោមូត្រចាប់ផ្តើមអត្ថបទស្អាតពិសេសម្យ៉ាងដែលកម្រនឹងឃើញមាន (៚)។

អត្ថបទចាប់ផ្តើមចារដោយឃ្លាកាត់ខ្លីៗ ខុសពីទម្រង់ដែលឃើញមានជាទូទៅ។ នៅបន្ទាត់ទី១ ពុំមានប្រាប់ពាក្យ "ឝក" បន្ទាប់ពីតួលេខដែលជាឆ្នាំមហាសករាជឡើយ។ ចំណែកឯឋានន្តរនាមមន្ត្រី ក៏ពុំមានដាក់នៅខាងដើមឈ្មោះដែរ។ចាប់ពីបន្ទាត់ទី៣ ត្រង់កាលបរិច្ឆេទមក ទើបអត្ថបទចារឹកឃ្លាឃ្លោងជម្មតាដូចដែលតែងជួបប្រទះក្នុងសិលាចារឹកនានា។ អត្ថបទនេះហាក់ចារឡើងដោយបន្ទាន់ ឯមនុស្សនៅជំនាន់នោះបានដឹងអំពីរឿងរ៉ាវហេតុការណ៍ដែលកើតឡើង ទើបអត្ថបទនេះចារឡើងខ្លីៗបែបនេះ ។

អត្ថបទនេះនិយាយអំពីដីភូមិបុកោង និងចន្ទ្រក្សេត្រ ដែលត្រូវថ្វាយដល់ប្រាសាទនៅឯត្បូងរមាំងក្នុងឆ្នាំ៩៤៩ នៃមហាសករាជ(១០២៧គ.ស.) និងរំលឹកអំពីអ្នកបម្រើប្រុសម្នាក់ឈ្មោះកន្សូរដែលចាញ់ក្តីវាបពល ហើយត្រូវឱ្យយកទៅបម្រើនៅឯប្រាសាទសិវលិង្គ។ ចុងក្រោយជាបញ្ជីឈ្មោះខ្ញុំបម្រើប្រុស៩នាក់(រាប់ទាំងកន្សូរ)។ សិលាចារឹកនេះ ជាសេចក្តីបំពេញបន្ថែមលើសិលាចារឹក K.២២១ និង K.២២២ លើករណីថ្វាយខ្ញុំទៅប្រាសាទសិវលិង្គ។

អំណានជាអក្សរខ្មែរទំនើប

១- ៚ ៩៤៩បន្ទូលតនរបតិន្ទ្រវម៌្មស្រុក្ឫ(កោ)ងចន្ទ្រក្សេត្រ

២- តិអញ្ញឹឱយតវ្រះនោះអាយថ្បូងម៌្មាងទហអ្នកទោសង្គោ

៣- លកំបិឱយិ ± ៩៤៧គក្កនុ(វា)បិវលតឱយិឃោកន្សូរ

៤- តវ្រះកម្រតេងអញ្ញគ្រីនរបតិន្ទ្រវម៌្មកន្សូរថ្វេប្រ

៥- គ[-ូា]វ្យវហារចញ្ញតវាបវលទេបិឱយតវ្រះទេបិ

៦- ទៅ(និ)វេទនវ្រះមន្ទូលប្រសិទ្ធិតវ្រះ[ស្តេង]គិវលិង្គពោះហ

៧- [កាល]វ្រះសភាំឃោកំវិតិឃោកន្សោតឃោវ្រាមឃោ

៨- ថ្ប៉ុកឃោកន្សូរឃោកបិតឃោផ្លំឃោថ្កោឃោកន្ទេង

អត្ថបទដោយៈ ហ៊ុន ឈុនតេង

AMS អរិយធម៌ខ្មែរ KHMER CIVILIZATION

សេចក្ដីប្រែសម្រួល

(១-៣) (នាឆ្នាំ)៩៤៩(នៃមហាសករាជ មានព្រះរាជ)បន្ទូលដល់(ព្រះគម្ដែងអញស្រី) នរបតិន្ទ្រវម៌្ម(អំពី)ស្រុកបុកោង(និង)ចន្ទ្រក្សេត្រ ដែលអញខ្ញុំថ្វាយដល់ព្រះនៅឯត្បូងរមាំង។ ទោះ(មាន)អ្នក(ណា)ទៅសង់គោល(ព្រំដីនោះយក ក៏)កុំគប្បីឱ្យ(ឡើយ)។

(៣-៨) (នាឆ្នាំ)៩៤៧នៃមហាសករាជ (ឆ្នាំ១០២៥គ.ស.) វាបពលដែលថ្វាយឃោកន្សូរ ដល់ព្រះគម្ដែងអញស្រីនរបតិន្ទ្រវម៌្ម(នោះ) កន្សូរធ្វើ....ប្ដឹងចាញ់វាបពល ទើបថ្វាយ (កន្សូរ) ដល់ព្រះ (បន្ទាប់មក) ទើបទៅទូលថ្វាយ (ព្រះមហាក្សត្រទ្រង់មាន) ព្រះបន្ទូលឱ្យសិទ្ធិ (គ្រប់គ្រងកន្សូរ)ដល់ព្រះស្ដេងសិវលិង្គដូចកាល(កាត់ក្ដីនៅ)ព្រះសភា។ (ខ្ញុំបម្រើថ្វាយដល់ព្រះស្ដេងសិវលិង្គមាន) ឃោកំរិត ឃោកន្សោត ឃោវ្រម ឃោថ្មៀក ឃោកន្សូរ ឃោកំបិត ឃោផ្អែម ឃោថ្កោ និងឃោកន្ទេង។

វាក្យសព្ទ

កំបិ កុំបី ។

ឃោ ន. (សំ. ឃោដ) អ្នកបម្រើប្រុសវ័យពេញកម្លាំង។

ចញ៌ កិ. ចាញ់។

ត្បូងម្រាំង ន. ក្បាលរមាំង, ទីកន្លែងឈ្មោះ ត្បូងរមាំង។

ទហ ទោះ។

ទេបិ ទើប។

ទោ ទៅ។

ប្រសិទ្ធិ កិ. ផ្ដល់សិទ្ធិឱ្យ។

មន្ទូល (< មនិ + ទូល) ទូល ទូលថ្វាយ។

វាប ន. ឋានន្តរនាមមន្ត្រីសម័យអង្គរ។

វាបវល ន. វាបពល ។ វាបទទួលបន្ទុកកងពល។

វ្យវហារ ន. ការកាត់ក្ដី, ដំណើរការក្ដី, បណ្ដឹង។

អត្ថបទដោយៈ ហ៊ុន ឈុនតេង

វ្រះស្តេង៑ ន. ព្រះស្តែង, ក្នុងសិលាចារឹកនេះសំដៅដល់ព្រាហ្មណ៍ជាអធិការប្រាសាទសិវលិង្គ។ ឧ. វ្រះស្តេង៑គិវលិង្គ = ព្រះស្តែងប្រាសាទសិវលិង្គ។

វ្រះសភា ន. ព្រះសភា តុលាការ។ ពាក្យ "សភា" សំដៅដល់ទីជំនុំ ទីកាត់ឬវិនិច្ឆ័យក្តី។ "ព្រះសភា" សំដៅដល់ទីសម្រាប់កាត់ក្តីផង និងអ្នកកាត់ក្តីផង ដូច្នេះទើបពាក្យ "សភា" ក្លាយទៅជា "សុភា" ហៅសំដៅដល់តួអង្គសត្វទន្សាយដែលតែងតែដើរតួជាអ្នកកាត់សេចក្តីណាមួយ ក្នុងរឿងព្រេង។

សង្គោល (< សង៑ + គោល) សង់គោលព្រំដី បោះបង្គោលព្រំដី។

អញ្ ខ្ញុំ, ជាពាក្យហៅខ្លួនឯងទៅកាន់មនុស្សគ្រប់ឋានៈ។ បើហៅខ្លួនឯងចំពោះព្រះ ទេពតា ឬព្រះមហាក្សត្រ បុរាណតែងប្រើ "អញខ្ញុំ"។

នៅក្នុងអត្ថបទក្រោយ យើងនឹងពិភាក្សាអំពីស្ថាននាម "ត្បូងរមាំង" តាមរយៈភស្តុតាងសិលាចារឹក។

បញ្ជីរូបភាព

វត្ថុសិល្បៈជាគ្រឿងលម្អប្រាសាទបន្ទាយព្រាវ (ដោយៈ ហ៊ុន ឈុនតេង)

រូបថតសិលាចារឹកមកពីប្រាសាទបន្ទាយព្រាវ (ដោយៈ ហ៊ុន ឈុនតេង)

អត្ថបទដោយៈ ហ៊ុន ឈុនតេង

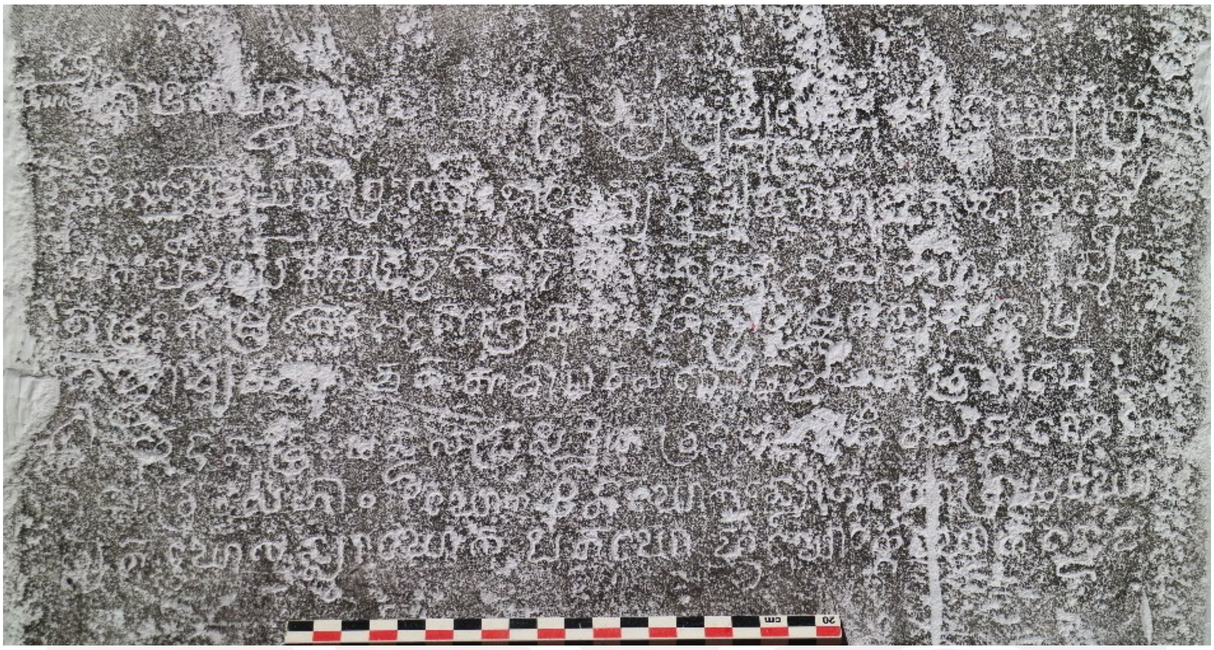
សំណៅផ្តិតសិលាចារឹកបន្ទាយព្រាវ (ដោយៈ ហ៊ុន ឈុនតេង)

ឯកសារយោង

ព្រាប ចាន់ម៉ារ៉ា

(២០១២). ពាក្យប្រើចំពោះសំណង់បុរាណនិងក្បាច់លម្អ, (ហនុមានទេសចរណ៍), ភ្នំពេញ

Aymonier, E.

(1901). *Le Cambodge*, Vol. II. EFEO.

អត្ថបទដោយៈ ហ៊ុន ឈុនតេង